

ЦЪРКОВЕН ВЕСТНИК

ОРГАН НА БЪЛГАРСКАТА ПРАВОСЛАВНА ЦЪРКВА
СЕДМИЧНИК ЗА РЕЛИГИОЗНА И ЦЪРКОВНО-ОБЩЕСТВЕНА ПРОСВЕТА

Адрес: София, ул. „Св. София“ № 2 тел. 8-29-83 сметка 110-11 БНБ — Софийски градски клон

НЕБЕСНА ЗАПОВЕД ЗА ЛЮБОВТА

Всеки жив човек се нуждае от храна, облекло, подслон и още много други най-различни неща. Ние трябва, дължи сме да мислим и да се грижим за себе си. Тези грижи ние придружаваме с една вродена обич към себе си, защото никои никога не е намразил своето тяло (Ефес. 5:29).

Но тази естествена любов към нашето тяло, към личността ни, не трябва да води до крайност. Не бива да си правим кумир от нашите нужди. От прекомерно себелюбие мнозина изпадат в егоизъм и алчност, затварят се в себе си. Такъв себцентричен човек винаги мисли и работи само за себе си, а другите хора сякаш не съществуват за него. Ако ли пък, понякога той се занимае с останалите човеци, то е само дотолкова, доколкото те са свързани с неговите лични интереси.

Всекидневният опит ни уверява, че истинската радост зависи много повече от това, което сме дали на другите, или сторили от любов към ближните, отколкото от това, което сме задържали за себе си, или отнели от другите в проява на себизъм и алчност. Истински щастливи са онези хора, които са дали всичко, и себе си дори, в служба на ближните.

Като четем Св. Евангелие душата ни се вълнува от новата заповед на Господа Исуса Христа: „Нова заповед ви давам, да любите един другото, както ви възлюбих, да любите и вие един другото. По това ще познаят всички, че сте Мои ученици, ако любов имате помежду си“ (Иоан. 13:34—35). Това е много кратка, но същевременно толкова съдържателна заповед. Небесна заповед за любовта, която облагородява човешкото сърце. Самият факт, че любовта към ближния ни е дадена като заповед, говори че нашата обич е свързана с волята ни, а не с чувствата и настроението ни. Истинската любов е независима от тези, към които се отнася, които ще бъдат обичани, а от нашата воля, от нашето послушание към Христа и Неговата заповед да обичаме ближния си като себе си (Мт. 22:39).

Когато ние даваме израз на своята християнска вяра чрез съответни дела, това значи, че ние проявяваме любов към ближния. Св. Иоан Богослов, апостолът на любовта, ни учи: „Нека любим не с думи или език, а с дела и истина“ (1 Иоан. 3:18). Апостол Иаков иска от нас жива и действена вяра, като казва: „вярата без дела е мъртва“ (Иак. 2:20). Християнството не познава истинска вяра, освен човеколюбивата вяра. „Чиста и непо-

рочна вяра е тая: да пригледваш сираци и вдовици в техните скърби“ (Иак. 1:27).

Нашата любов трябва да прерастне в братство между всички човеци. Такова братство е било осъществено в първата християнска община и към него трябва да се стремим. Ето какво четем в книгата „Деяния Апостолски“: „А множеството повярвали имаха едно сърце и една душа; и никои нищо от имота си не наричаше свое; но всичко им беше общо. Помежду им нямаше ни един, който да се нуждае: защото, които притежаваха земи или къщи, продаваха ги и донасяха цената на продаденото и слагаха пред нозете на апостолите; и се раздаваше всекиму според нуждата“ (Деян. 4:32-35). Първите християни обичали не само своите братя по вяра, но и принадлежащите към други религии изпитвали към себе си любовта и себепожертвувателността на християните. Така, например, по времето на Дионисий Александрийски и при св. Киприяна в Картаген се разпространила опустошителна чума. Тогава езичниците изхвърляли от домовете си своите болни, като опасни за здравите, а християните, рискувайки живота си, ги прибирали, лекували ги и обкръжавали с нежна любов („История на християнската църква“, ч. I и II-ра от проф. М. Поснов, стр. 224).

Ние християните сме научени от Бога да обичаме ближните си (1 Сол. 4:9). Св. Иоан Богослов ни съветва: „Възлюбени, да се обичаме един другото, защото любовта е от Бога“ (1 Иоан. 4:7). Наш дълг е да облекчаваме угнетените духом, да помагаме на слабите, болните и нещастните. Призовани сме да работим за повече благи обноси и човечност в нашия живот. Да създаваме братски дух и сърдечна топлина в своите взаимоотношения. „Носете тежестите си един друг, и така ще изпълните закона Христов“ (Галат. 6:2). Ние не трябва само да съжаляваме своя ближен, да му изказваме съчувствени думи за трудностите, които преживява, но и да вземем на себе си, да понесем една част, или всичките му тежести. Постараем ли се да облекчим чуждото бреме, в същото време нашият Спасител ще вземе и облекчи собствените ни тежести житейски. В този процес има една неразривна връзка между нашето бреме и това на ближните ни.

Нашата християнска религия ни поставя задачата да учим хората, да лекуваме ближните си от греховете им и да ги изправяме по пътя на доброто: „Братя, и да падне човек в някое прегрешение,

вие духовните поправяйте такъв с дух на кротост“ (Галат. 6:1). Оня, който обича своите съгрешаващи събрата, той непременно се старее да ги поправи с дух на кротост, влага всичките си усилия да ги измъкне от примките на греха. Не бива да забравяме Божието обещание, дадено ни чрез св. ап. Иаков: „Ако някой между вас се отклони от истината и друг го обърне, нека тоя знае, че който е обърнал грешник от лъжливия му път, ще спаси една душа от смърт и ще покрие много грехове“ (Иак. 5:19—20).

В повечето случаи нашите молитви са лични, само за нас, егоистични. Като християни ние имаме задължението да се молим и за ближните си. И молитвата е проява на нашата обич към братята ни, защото чрез нея им се оказва голяма духовна помощ. Веднаж на едно събрание се повел разговор за поправянето на някои хора. Най-старият между присъстващите внимателно слушал всичко, което казвали другите, накрая въздъхнал дълбоко и рекъл: „Вие говорите за това, че сте забелязали, как хората тръгват по пътя на греха и после се поправят, а никой от вас не каза, какво той е направил от своя страна за някого да се поправи. Аз мога да ви кажа за себе си, че през последните четиридесет години във всекидневната си молитва се моля за пет лица, тръгнали по пътя на греха. След първите седем години един от тях се покая и поправи. Продължих молитвата си за останалите четворица. След 20 години двама от тях ме зарадваха със своето отвърщане от греха, а за последните двама още се моля на Бога, но без успех. Мога да ви кажа, че никой от тях никога не е узнал, че се моля за тях на Бога“. Цялото събрание се зачудило на тоя старец, на неговата пламенна любов към ближния и велико търпение в молитвата.

Ще възразите: как мога да обичам ближния си,

когато той е виновен спрямо мен, той има слабости и недостатъци. Не бива да забравяме, че Христос любеше човечите, въпреки техните грехове. И ние, ако желаем да следваме нашия Спасител, трябва да обичаме своите събрата и съчовещи, с всичките им вина и слабости. По този начин ние ще засвидетелствуваме степената на нашата любов към Бога. Ако обичаме малко братя си, това значи, че и Бога обичаме малко! Веднаж две братчета се карали и биели. Не след много време дошла майка им, застанала посред тях, прегърнала ги и с просълзени очи им казала: „Защо се карате? Вие ме обиждате по този начин. Аз ви обичам и двамата толкова много!“

Когато двама братя, двама християни, се карат, враждуват и си пакостят един другиму, нашият Спасител невидимо застава посред тях, прегръща ги с прободените Си ръце и благо им казва: „Мир вам! Чета мой, защо ми причинявате болка, като се мразите един друг? Аз ви обичам толкова много, че отдадох живота Си за вас!“

От нас християните се изисква повече любов. Не сантиментална и романтична, а истинска любов, конкретна, здрава, силна и себепожертвувателна любов. Необходимо е всекидневно да се запитваме: с какво съм аз полезен за своите братя и сестри? Давам ли труда си, силите и способностите си, за да подпомогна и задоволя някоя нужда на другаря си, на съседа си, на обществото?

Ние сме призвани да разтворим сърцата си и да раздаваме с дълни шепи нашата обич и добродетели. Само така ще покажем, че сме истински християни, истински човещи. Практикуването на любовта към ближния ще прогони от нашия живот егоизма и омразата. Това е една решителна крачка към установяване на добра воля между човечите!

Прот. Панайот Памуков

Честуване на българските светии

Българският народ може да бъде характеризан от много страни. Може да се посочи неговата трудовост и честно зарабатване потребните му материални и духовни блага, на което някога още се позова отец Паисий. Може да се посочи неговата трезвост, неотдаване на опиянение, както поради елементарни икономически съображения, така и поради високи морални подбуди. Може да се посочи неговото свободолубие, в името на което през вековете е водил епични борби и колкото заради хляба си постоянно е свеждал гръб в труд, толкова заради свободата си той е падал в борбата прав. Може да се посочи неговият духовен творчески гений, неговата изключителна надареност и проявеност в областта на науката и изкуството, на техниката и на общественото строителство. Може да се посочи неговата всегдашна безкористна и безкомпромисна прогресивност и жажда за обществена справедливост и мир. Но може да се посочи и на светостта на много българи, която светост е освещавала и труда им, и трезвостта им, и свободолубието и храбростта им, и духовното им и социално творчество.

Светостта е нравствен идеал на християнството. Ако будисти и браманисти имат за идеал нирваната и атараксията, ако епикурейци и стоици излагаха идеала за несмутим от бурите на живота и от страстите на плътта мъдрец, християнството поставя пред човечите идеала на светостта.

Още в Стария Завет се казва, че у ония, които познават и слушат истинския Бог, всичко трябва да бъде свято (Лев. 27:9). Човечите трябва да бъдат свети защото свят е техният Господ (Лев. 19:2; Лев. 20:70). Неговото име е свято и страшно (Пс. 110:9).

В Новия Завет светостта е издигната още поясно и по-високо като идеал. От християните се изисква, по примера на призовалия ги Светия — Спасителя Христос — да бъдат свети в своите постъпки (1 Петр. 1:15—16). Те трябва да залягат да имат мир със всички и святост, без която някой няма да види Господа (Евр. 12:14). Бог ни спаси и ни призва не към нечистота, а към святост (1 Сол. 4:7; 2 Тим. 1:9). Като ни освободи от греха и ни направи роби на Бога, Той ни помогна да даваме плода на светостта и краят ни то-

гава ще бъде вечен живот (Римл. 6:22). Въздигането на светиите е толкова високо, че те ще съдят света (1 Кор. 6:2).

Светостта е общохристиянски идеал и общохристиянско достойние. Призивът Господен за святост е отправен към всички християни без разлика на възраст и пол, на национална, расова и класова принадлежност, на образование и обществено звание, на темперамент и индивидуалност. Всички еднакво са призвани да усвоят спасителното Христово учение, да се кръстят в името на Отца и Сина и Светаго Духа (Мат. 28:25) и да се спасяват в Господа. В това отношение светостта и по идеал, и по конкретна реализация стои над всички различия и отстранява всички противоречия: тя е духовно издигане на такива висини, където различията не преминават в противоречия. Затова Божията църква почита паметта на безброй светци, които имат общоцърковно, общохристиянско значение. Техният глас се носи по цялата земя и словото им — до крайщата на вселената. Многообразието на тяхното проявление образува пълнотата на всецърковната святост.

Но от това, че светци имат всички християнски народи и че светостта стои над националните различия, не следва, че тия различия не съществуват. Защото Богу е било угодно, щото вечно-божественото да се съчетава с конкретно-историческото и национално битие в живо двуединство. И светата Православна църква зачита националната самобитност, националните особености при отразяване и осъществяване на божественото. Всеки народ е призван да служи на Бога, но всеки Му служи съобразно със своите духовни и физически особености, съобразно със своята историческа съдба и културно равнище. Затова и светостта на всеки народ, макар да е достойние на цялата Христова църква, носи всякога характерните черти на самия народ, в който е проявена, избликва от дълбочината на неговата самобитност.

Казаното важи, много естествено, и за светостта на вярващите сред българския народ. И те — като у всички народи — са служили и служат на Бога, осъществявали са и осъществяват светостта съобразно своите особености: биологически, психологически и културно-исторически.

Ще рече, религията на вярващите българи не е умозрително-догматична, макар и да има своята догматика, не е ритуално-литургична, макар и да е невъзможна без литургия, а е подчертано жизнено-етична. Затова жизнено-етична предимно е и неговата святост, тъй като българските светии са излезли от дълбоките недра на народа в буквалния, най-пълния смисъл на думата. Всред тях е княз св. Борис-Михаил и патриарси като Иоакимовци и св. Евтимия, народни учители и просветители като светите Методий, Кирила и Климент, отшелници като св. Ивана Рилски и свети Димитрия Басарбовски, молитвеници като св. Теодосия, Гаврила Лесновски, Иоакима Осоговски и Прохора Пшински, знатни членове на занаятчийския еснаф като светите софийски мъченици Николай и двамата Георгиевци, обикновени селски бедни девойки като св. Злата Мъгленска и св. Петка прославени със своята дарба като св. Иван Кукузел и безславни по дарби, но велики по вяра и живот духовници и войници, учители и обикновени трудови люде — всички просияли в святост

при условията и в средата, в която Бог им е отредил да се родят, да живеят и да работят. Условията на живот и дарбите им са били различни, но еднаква е била силата, дълбочината и плодородността на вярата им; еднаква е била решимостта им да дадат всичко, дори и живота си заради своята вяра; еднаква е била любовта им към Бога и надеждата им в Него.

Но любовта към Бога се показва и доказва чрез любовта към хората, към ближните, защото който каже, че люби Бога, Когото не е видял, а не обича ближния си, когото е видял, той според думите на св. Иоана Богослова е направо лъжец (1 Иоан. 4:20). Затова и любовта на българските светии беше преди всичко любов към техния собствен български народ.

В 833 г., преди покръстването, претърпява мъченическа смърт св. Енравот. Но и когато умира, той мисли не за себе си, а за бъдещето на народа си.

В 869 г. в Рим умира славянският равноапостолен просветител св. Кирил. И последните му заветни думи към св. Методия са да не остави той делото на всеславянската християнска просвета, на която те като два вола са се били впрегнали да служат цял живот.

В 885 г. умира във Велеград св. Методий. На погребението са дошли да изпратят със свещи в ръка и да поплачат за своя баща-покровител — всички от града: мъже и жени, млади и стари, учени и прости, покръстени и непокръстени, тъй като той за всички е бил крило и богопоставен добротворец.

В 916 г. умира св. Климент Охридски и не друг, а неговият житиеписец Теофилакт, грък, който не обича българите, не може да не признае, че св. Климент е пресветъл светител, който се грижел еднакво за душевните и телесни нужди на пасомите си, бил е за всички всичко, а за себе си не е търсил нищо, за да може всички да придобие за Бога.

В 946 г. умира св. Иван Рилски, най-великият отшелник на българската земя, но и той сред рилските добри прекарва в молитва, пост и сълзи: той плаче не за себе си, а за съдбата и греховете на народа си. И когато умира, поръчва на учениците си да просвещават своя новопокръстен и още показващ груби нрави народ.

И така е при всички български светии. Те в повечето случаи не само са излезли из конкретното трудово, тогава сиромашко битие на народа, но и са обърнати с цялото си същество към него да му служат, да се жертвуват за него. Християнската им вяра е неделимо свързана с национално-патриотичната им вяра и тая двойна религиозно-патриотична вяра намира върховния си израз в заветните думи на св. патриарха Евтимия, който в момента, когато се разделя окончателно от патството си, го поверява и предава в ръцете и под закрилата на Отца и Сина и Светаго Духа — на Едната, Света и Единосъщна Троица, под Чиято закрила и с Чиято благодатна помощ народът ни се запази през петвековното робство и остана за вечни времена Евтимиевско племе.

Да, вярата на българските светии не беше съзерцателно-мечтателна, а дейно-практична като самият ни народ. Тя беше народностно-патриотична и християнски-етична. В нея нямаше разлика

и противоречия между думи и дела, а обхващаше цялото им психофизично същество беше тотално-антропологична. Тя не стоеше встрани или в разрез към трудовете им професионални занимания и грижи, нито с обществените им идеални стремежи, а се проявяваше сред тях и ги освещаваше, затова беше професионално-реалистична. Сред трудностите и трагедиите на живота тя беше борческа и светло-оптимистична, победна, защото беше окриляна и укрепявана от Оня, Който победи света (Иоан. 16:38). Най-сетне тя беше аскетично-динамична, което значи, че те знаеха правилния порядък на ценностите в живота, знаеха кое е единственото потребно (Лук. 10:42); знаеха и кое е скритото имане (Мат. 13:44), знаеха, че това е достигането на царството небесно, затова продаваха или направо изоставяха всичко друго, за да го придобият. Но те търсеха царството небесно не като нещо отвъдно само, не като противоположно и чуждо на тукашното, и сегашното, на земните ни задължения, а го търсеха като идеал, който се осъществява чрез тукашните правилни задължения и отношения към ближните.

Българските светии, това са по морално съвършенство измежду най-предните, най-достоините български представители. В истината и доброто

те бяха и са на народа себеотдайни и мъдри учители и чрез личен пример и живот — ясновидци водители и вдъхновители. На всички народни слабости, пороци и съдбоносни падения бяха безкомпромисни, безпощадни и добронамерени изобличители, а чрез това — лечители. Всред вековната робска тъма, когато от врагове се гонеше и поругаваше народното съзнание и чувство, те бяха неуниващи народни бдители, предупредители и будители. Пред Бога те бяха и за вечни времена ще бъдат наши топли ходатаи, застъпници и молители. Така, чрез Божия милост и благодатна помощ са за народа — върховни закрилници-покровители.

Затова когато ние, вярващите, чувствуваме патетата и подвига на българските светии, трябва да се изпълваме с най-възвишени и святи чувства.

Да бъдем благодарни на Бога, че из недрата на народа ни е издигнал Свои изрядни и сяйни светци — Божии угодници!

Да бъдем подражатели на българските светии в техния религиозен и патриотичен подвиг, в тяхната християнска вяра и родолюбие.

Да се обръщаме постоянно с гореща молитва към тях и чрез тях към Бога, та да бъде Той всякога щедър и милостив към нас и народа ни!

Д. ПЕНОВ

Църковно-исторически бележки за с. Бутан

Сегашното село Бутан, Врачански окръг, води началото си отпреди 150 години. Според „Географски речник на България“ от Жечо Чанков, издаден 1939 година, селото е възникнало през 1805 година.

Първите заселници били 7—8 семейства от Видинско, доведени от стопаните на бейската воденица турци, които живеели в гр. Видин и оттам управлявали имота си — воденица с прилежащи земи и гора. Преселниците се установили на левия бряг на река Огоста, срещу намиращите се на десния бряг бейски имоти, предпочитайки избраното място като запазено от ветровете и поради близостта на просторната безстопанствена земя „Златията“, която била обезлюдена поради върлуващата в края на XVIII век по тия места чума.

Преди чумавото време, на около 8 км западно от сегашното с. Бутан, имало село Брестовец, за старинността на което свидетелствуват намираните при разкопки стари монети и разни селищни остатъци, включително и затлачени извори, които през последните години бидоха разкрити и използвани за образуване малко извонивно езеро...

Благоприятните условия за земеделски труд в Златията не оставили задълго в самота малкото преселници от Видинско, към които започнали да прииждат преселници от Ломските села Душилница, Комощица и махлите покрай р. Цибрица и от Врачанските села покрай р. Искър — Крушовица, Камено поле, Кунино и др.

От преданията на старите безспорно е установено, че прииждането на преселници в село Бутан се завършва през 1860 година, през която година

се преселили от селата Кунино, Радювене и Влашко село около двадесет семейства. Така, преди сто години селото се оформява като по-заможна земеделско селище и под влиянието на по-напредничавите и предприемчиви крушовчени, каменополци и кунинчани започва да проявява възможния за онова време църковно-религиозен и училищно-просветен живот.

До началото на 1860 година, т. е. допреди сто години, религиозните нужди на бутанчени били задоволявани в съседното село Сърбеница (сега Софрониево), в което имало малка каменна църква от „латинско“ време, където служил свещеник Радул. При него ходили бутанчени за кръщавания, венчавания и опела, както и за приемане свето причастие.

Съзнавайки неудобството на това религиозно обслужване в друго село и през прииждащата при наводнения река Огоста, бутанчени решават да се обособят в самостоятелна църковна община, което и сторили през 1860 година, като избрали за ръкополагане преселилия се през 1856 година от село Камено поле Иван Вълков Лалов, добил килийно образование и усвоил църковното пение в Бешовишкия манастир „Свети Илия“.

След ръкополагането му от тогавашния врачански митрополит Паисий, о. Иван се грижил за задоволяване нуждите на енорияшите си, като извършвал кръщенията, венчавките и причащаването в една от стаяте на построената от него и брат му Цветко Вълков къща — първата в селото къща изградена от кирпичи и покрита с керемиди (всички останали къщи били землянки).

Това неудобно задоволяване на религиозните по-

треби в поповата къща траяло цели десет години, през които о. Иван неотстъпно подтиквал енорияшите си да набират средства и материали за изграждане на църковна сграда. Като негови сътрудници в подготовката на това строителство особено се проявили селските първенци: дядо Никола Бояджията, дядо Дино, дядо Никола Хубавец, дядо Чуно, дядо Рако, дядо Спас Дългия, дядо Йото Сланинката, дядо Томчо Кирковски, дядо Тодор Колара, дядо Петър Пелкин и други.

Преодолявайки немалкото пречки и трудности при получаване разрешение за строежа от турските власти, както и при набавянето на строителни материали, свещеникът и първенците започнали постройката на църква с училище през 1868—69 год. и я завършили през 1870 год., през която година я и осветили на Възнесение Господне, който ден бил определен за храмов празник на църквата (през 1870 г. тоя ден се падал на 21 май стар стил).

Така преди 90 години селото Бутан се сдобило с двуетажна сграда за църква и училище, като за училището били определени две големи класни стаи и една малка канцелария в приземния етаж, а за църквата останал горният етаж, в който и сега се черкува бутанското население.

Освещаването на църквата станало с голямо тържество — при стечение на много народ от околните села — с гощавки, веселби и хора. Тържеството продължило и на следния ден (петък) — пак с божествена литургия при участието на множеството останали от предния ден гости. Това дву-

дневно празнуване на храмовия празник се повтаряло и през всяка последующа година и така се установил селският сбор, Спасовден, на който роднини и близки от други села прекарвали с празнуващите църковния си празник бутанчени. Това двудневно сборско празнуване продължи до Общоевропейската война, след което сборът остана да се празнува само един ден — на Възнесение Христово.

Все така тържествено — по сборски — бутанчени почнаха за първи път на 11 май 1898 год. да празнуват и народопросветния празник на светите братя Кирила и Методия, като след църковната служба родители, ученици и учители, начело с иконата на светите братя, отиваха в училищния двор, където след молебен с водосвет учител произнасяше слово, а ученици изпълняваха литературно-музикална програма. Обичайното селско хоро през целия ден се играеше само в училищния двор. И училището и дворът вече не бяха общи с църквата, защото през 1895 год. общината на мястото на отчуждени частни дворове си построи модерно основно училище.

Така след цели 25 години от построяването на първата църковно-училищна сграда църквата и училището в с. Бутан заживяха поотделно и вече 65 години бутанската църква разполага напълно самостоятелно с построената още през 1870 год. църковна сграда, до олтаря на която е гробът на починалия на 25 юли 1896 г. протоиерей Иван Вълков.

Владимир П. Спасов

Характерни особености в духовно-музикалното творчество на Иван Кукузел

Както в предишната, така и в тази статия, ние няма да се спираме върху подробности от живота на Иван Кукузел, понеже житието му е напечатано в ръководството по източно църковно пение на Петър Сарафов и следователно интересувашите се имат възможност да го прочетат. Тук ще разгледаме характерните особености в музикалното творчество на И. К., чиито произведения, след като станаха достояние на музикалната общественост чрез направения превод на западни ноти, издаден от Св. Синод през 1938 година в София, все повече привличат вниманието на музиколозите и във от България. Благодарение на този превод те едва сега стават обект на основно проучване за изтъкване характерните черти на тяхната мелодика и строеж и за установяване на вложените в композициите музикални идеи, оказали влияние за по-нататъшното развитие на композиционното изкуство.

При това положение изглежда необяснимо защо гръцките музиколози в продължение на 150 години от момента, когато кукузеловите съчинения били дешифрирани и записани по модерната невмена нотация на Хурмузия книгохранителя (1816 г.), до сега не са се постарали да ги преведат на западни ноти, за да бъдат те компетентно изследвани. Първият превод на по-забележителните ку-

кузелови произведения бил направен в България по инициативата на Св. Синод на Българската православна църква през 1938 година, който факт трябва да се прецени като голям културно-музикален актив за нашата страна. Но пропуснатите 150 години са имали за последствие това, че европейските музикални теоритици продължително време били лишени от възможността да получат представа за художественото източно църковно пение, построено според пападическата форма на Иван Кукузел. А знае се, че същите теоритици отдавна проявявали интерес към византийската музика и по-специално към византийската невматика, за да могат да дешифрират и изследват записаните с византийски невми мелодии. Техните изследвания обаче са засягали само екфонетичната, старовизантийската, средновизантийската и нововизантийската невмени нотации, докато модерната нотация на Хормузия, Хрисанта и Гьригория не била предмет на специално изследване поради туй, че тя не бе заинтересувала музикалните среди с някакъв проблем за музикалната наука, какъвто представляват например съчиненията на Иван Кукузел и тия на другите класици-музиканти от 18 и 19 век. Ако те бяха преведени порано, отдавна щяха да последват и съответни проучвания и анализи.

Сега обаче, съдейки по проявявания от светските и чужди музикове интерес към нашия български превод, сигурни сме, че в скоро време ще се появят научни коментари върху тази материя.

Но нека преди това и ние се опитаем да дадем една задълбочена характеристика на преведените от нас кукузелови творби от източни на западни ноти, които в продължение на дълги години сме изучавали и разследвали от музиковедско гледище. При характеристиката сме имали предвид направените от Иван Кукузел преобразования в църковното пение и проведената от него реформа в нововизантийската невмена нотация чрез вмъкването в съдържанието ѝ на някои диастематични (количествени) и на множество хирономични (качествени) знаци. Освен това, обобщавайки теоритическите му вдъхновения при търсенето на идеите за контрапункта, за модулационните отклонения, за имитацията, секвенциите и пр., приложени в пространните му пападически произведения макар и в невсеобхващащ мащаб, намираме че всички тези нововъведения и музикални идеи високо издигат творческото му дело за епохата, в която той е живял и заслужено поставят името му в редицата на най-видните представители на музикалното изкуство.

Разгледани със съвременна музиковедска преценка неговите композиции имат следните особености и качества:

1) В тях доминира създаденият от Иван Кукузел пространен музикален стил, наречен „пападически“. Той коренно се отличава от дамаскиновите форми главно по широтата на своя мелодически обем. Така например, в „Полиелеят на българката“ границите на развиващата се в композицията мелодия обхваща около две октави.

2) В противовес на кратките коленообразно повтарящи се музикални фрази на дамаскиновото осмогласие, Иван Кукузел в своите пространни композиции употребява дълги и логично свързани помежду им периоди.

3) Пападическата форма се отличава със строга последователност на развиващата се музикална мисъл, взета като тема, която се разработва не само в рамките на един лад, а като преминала и в други съседни ладове и строеве.

4) Кукузеловите „анексантири“ се срещат и първите опити за модулационни отклонения, които по-сетне в големите му съчинения се развиват и достигат високо съвършенство.

5) В произведенията на Иван Кукузел има зачатъци и от полифонични прояви. Те се свързват с така наречения „исон“. При И. К. исонът получил широка употреба. Отначало служел като основен тон, върху който варирала мелодията. А по-неже в съчиненията на И. К. си пробивали път модулационни отклонения, то отношенията между „оргелпункта“, т.е. основния тон-исонът, и между вариращата мелодия станали много по-сложни, отколкото при дамаскиновото пение. Променилите в основните тонове според застъпените в кукузеловите творби модулационни преходи давали нов колорит на долния пункт, който започнал да се движи като крива мелодическа линия. Този именно музикален процес способствувал за появата на западноевропейския контрапункт и подготвил пътя на полифонията; която от своя стра-

на послужила за основа на съвременната хармония.

6) При музикално-естетичен анализ на кукузеловите композиции се установява, че повечето от мотивите са плавни, мелодични, пропити с религиозна тежест, но без игрив, ритмичен колорит. В тях няма бързи преливания на звуци и ритмични съчетания, присъщи на светската песен, поради което те са лишени от блясък и подвижност. Затова пък от тях се излъчва чудна простота, нежност и спокойствие — качества, свойствени на религиозната музика. В интонационно отношение напевите на И. Кукузел са близки до ладовата структура на българските народни песни. Някои от творбите се отличават с технически сложности и са доста трудни за изпълнение. Гръцките църковни певци считат съчиненията на И. Кукузел основа при изучаването на висшето мусийско изкуство не само от гледище на системност в смисъл, че с тяхното усвояване се достига опитност и съвършенство, но и затуй, че в някои от тях се срещат технически трудности, които не всеки може да преодолее, особено когато се борави с „повредите“, с „отклонителните“ знаци и при разгъването на интервалните взаимоотношения в строевете от „парахордния“ стан. За пример могат да ни послужат „придворната херувимска песен“ и „голямото пападическо исо“. Визираните трудности се таксуват като „камък за препъване“ даже и за напреднали изпълнители, а самите творби — като „бич за певците“.

7) Иван Кукузел е известен и като реформатор на дамаскиновата нотна система. Напредъкът и нововъведените сложности в църковната музика през негово време наложили да се направят съответни преобразования и попълвания в съществуващата тогава нотна система, която не разполагала с достатъчно количество знаци, необходими за новата пападическа музика. Той не е посегнал върху съществуващите диастематични невми, т.е. онези, които посочвали качването и свалването на интервалите, но е създал множество нови хирономични знаци, имащи предназначение да посочват динамичните нюанси и всевъзможни други украси и вариации, които давали нов колорит и тържественост на пападическото пение.

От такава преценка на музикалното творчество на Иван Кукузел ни става ясно голямото значение, което има то за развитието и напредъка на музикалното изкуство. Като предтеча на много музикални идеи, едни осъществени в собствените му творения, а други — послужили за подтик на по-нататъшни постижения и усъвършенствования в музикалната наука чрез посочените от него пътища, И. Кукузел с пълно основание се смята, за един от най-изтъкнатите изявители на музикални дарования с общочовешко значение.

Нашата статия, посветена на Иван Кукузел не би получила завършен вид, ако пропуснем да отбележим, че историята на музикалното изкуство споменава имената на още двама други Кукузеловци, с установени дати на проявена музикална дейност, за разлика от многото кукузеловци в кавички, за които споменахме в предишната статия, чието прозвище „кукузел“ им било давано от народа заради хубавото им пение или заради красивия им глас.

Единият се наричал Григорий Кукузел, съвременник на патриарх Филотей, живял през 14 столетие. Той се прославил с написаната от него около 1362 г. песен за св. Богородица „О Тебе радуется благодатная всякая тварь“. Други сведения за някакви гласови данни не са дадени, от което съдим, че той не бил певец-изпълнител, а само създател на текста на гореспоменатата песен.

Другият се наричал Иосафат Кукузел Младши,

известен с това, че е нотирал един ирмологий, който според изследванията на музикалния историк Мон-фокон, бил изготвен към 1390 година. Дадено му било името „Кукузел Младши“, за да се отличава от истинския Иван Кукузел, който е живял по-рано от Иосафат и следователно по време на живот е бил старши.

ПЕТЪР ДИНЕВ

Контрол на църковната отчетност

Плановият характер на икономическото развитие е основен белег на социалистическата ни държава, в която работи и се развива и нашата родна православна Църква, поради което и целият църковен и стопански живот е поставен на строги планови начала.

Изпълнението на плановете в стопанския живот на Църквата е една важна, съществена и неотложна задача на църковните поделения. Следователно, всички планове дадени от Св. Синов и митрополията трябва да се изпълняват навреме, за да не настъпват смущения в цялостния църковен живот. А работи ли се по план, наложително е да се следи строго, дали законосъобразно и целесъобразно се изразходват църковните средства.

За редовното изпълнение на плановете и ритмичното набиране на паричните и материални средства, наложи се и в Църквата да се организира здрав, ефикасен и всестранен контрол, който да играе ролята на наблюдателно място, от което да се виждат най-добре пробивите и задръжките, от най-малкото до най-голямото църковно поделение, като не само се регистрират тези пробиви и задръжки, но с активната намеса на контролните органи те се отстраняват чрез методите на финансовото въздействие.

Съблюдаването на финансовата дисциплина от страна на църковните служители е от голямо значение за Църквата.

Финансовият контрол, който се упражнява в Църквата, не само съдействва за укрепване на здрав финансов порядък и законност, но има отговорната задача да разкрива кражбите, злоупотребите и разхищенията на църковната собственост, като намира виновните лица, които са посегнали на църковните средства за свое лично облагодетелстване и ги представя за подвеждане под отговорност, съгласно действащите закони в страната.

Както в отделните учреждения, предприятия и организации, така и в Църквата, контролът се разпределя: на предварителен, текущ и последующ.

Предварителният контрол се упражнява преди извършване на разходите на паричните средства и материални ценности. Неговата основна задача е да предупреждава чрез визиране, разрешаване и одобряване известни действия, които биха имали за последица незаконно изразходване на парични средства. Той играе важна роля при осъществяване на разходната част на бюджета. Към този вид контрол могат да се отнесат: преглеж-

дането и утвърждаването на годишните редовни и допълнителни бюджети, протоколите за извършване на частични и цялостни ремонти на църковните сгради, даване мнения и заключения при покупка на разни предмети и най-строго спазване на разходната част на бюджета. Въобще да не се изразходват суми, за които няма разрешен кредит. Следователно, навременното представяне на бюджети, протоколи и пр., може да предварди отчетниците от действия, с които се нарушават синодални и на епархийските началства наредби.

Текущият контрол се извършва непрекъснато в процеса на самата работа и изразходването на паричните средства и материални ценности. Преди всичко, целта на този контрол е на място да се провери основанието на разхода. Преглеждането на документите от формална и фактическа гледна точка е задължително. Тия разходи трябва да са съобразени със законните наредби, за да се стигне до заверката на разходните документи от определен орган. Текущия контрол пуска само разходи, които са законни, целесъобразни и извършени при спазване на строг режим на икономии и само срещу законен, оправдателен документ. Тук ръководните органи при заверяване на разходните документи трябва да упражнят своето право и да не допуснат да се извършват незаконни и нередни разходи от страна на отчетниците. Изплащането на суми трябва да става само срещу документи и действително извършена работа или доставени предмети.

Третият контрол — последующият се извършва за минало и определено време, като обхваща и настояще време за даден период. При този контрол, задачата е да се направи финансово документална ревизия. Той се извършва от финансови ревизори, съгласно Наредбата за ведомствения контрол и издадените правилници. Задачата му е да извърши цялостна проверка на определените обект, независимо от това дали е имало предварителен и текущ контрол. Проверката на документите става не формално, а по същество, непосредствено и на място. Финансовите ревизори чрез извършените проверки, съдействват за създаване на здрава бюджетна, финансова и административна дисциплина. Навреме се сигнализира да се отстранят допуснатите грешки и слабости, а там, където има разхищения, кражби и злоупотребления, съставят се актове за начет на ония отчетници и ръководители, които с лека ръка изразходват църковните средства или посягат на същите за своя лична облага, за да им се потърси сметка и да

бъдат възстановени незаконно взетите суми и материали.

Съчетани правилно, предварителният, текущият и последующият контрол и изградени на здрава финансова основа при високо съзнание на изпълнен дълг от страна на отговорните лица, може да се съдействува за правилното осъществяване на бюджета, както в приходната, така и в разходната му част.

Дълг е на всички, които боравят с църковните средства, да следят и усвояват сложната материя по отчетността, поради нейната специфичност. То-

ва е наложително, особено сега, когато коренно се реформира финансовата политика, за да се изгради една нова социалистическа финансова система, с нейните динамични закони, наредби, постановления, правилници и пр. А Църквата, макар и да е обособена в своята автономия, тя се намира в отношения с държавата и нейното законодателство, поради което органите ѝ трябва да съблюдават правилата на публичната отчетност и да вникват с нужната дълбочина в тази материя, която е задължителна и за църковните учреждения.

СОФРОНИЙ НАЧЕВ

ХУДОЖЕСТВЕН ОТДЕЛ

Нощни гласове

А. Плещеев

И дол, и лес — обвити в тма...
Невидими и мълчаливи
простираат се пред мен поля.
И вятър не полюшва нивите...

Далеко проочава звън...
С протяжен удар бий часовник...
Смути в уплаха своя сън
една сърна. Потръпват клоните.

Самотен бор в тоз късен час
с глух шумол вейките поклаща...
Снизхожда Господ върху нас
и с обич благославя спящите.

СТ. ВАКЛИНОВ

Един свещеник

(Историческа скица)

Всички го познаваха под името поп Димитър. Беше среден ръст човек, с прошарени коса и брада, с тъмни очи, широкоплещ, здрав, издръжлив. Беше дошел между опълченците, когато турските орди изгориха село Шипка. Поп Димитър не обичаше да говори за себе си. Но и офицерите и войниците знаеха, че жена му и децата му, заедно със старата му майка бяха зверски заклани от башибозуците.

Поп Димитър беше рядко полезен човек за руското командване: свещеникът познаваше всяка гънка на Балкана, даваше ценни съвети, намираще селяни разузнавачи, не се боеше да се спуска в турския стан. При решителните боеве на Шипченските позиции той беше с кръст и пушка между опълченците. Турците се боеха от този дързък папаз, когото куршум не ловеше, застанал прав в окопа.

И много редно беше, че при опасното и много рисковано зимно спускане през Балкана руското командване разчиташе много и на поп Димитра — беше обещал да преведе войските до село Химитлий и да събере стотици български селяни, които да помагат на артилерията и обоза.

Но надошлите доброволци селяни — имаше и много жени и момчета не бяха стотици, а хиляди. Тяхната помощ не беше излишна: снегът беше достигнал до колена, а многобройните преспи можеха да изненадат опълченците и руските войници.

Беше през мразовитата нощ срещу 26 декември 1877 година. Българските селяни бяха изровили снега на високата поляна „Вътро поле“, бяха изсекли гората за гориво на войниците и бяха приготвили снежни ями за скрити огньовете и почивка. И когато войниците спяха върху снега, шумът от хиляди ринещи лопати достигаше до тях: в тъмнината на нощта поп Димитър беше отвел хората си да пригответ турските спусъци. Но разузнаването беше научило, че в с. Химитлий и около него има черкези и башибозуци, а няколко оръдия от турската артилерия са с насочени гърла към прохода. Поп Димитър се яви при генерал Столетов и му обеща да разчисти селото, да заблуди турските отряди и да осигури безкръвното и спокойно спускане на войската. Същата нощ поп Димитър напусна хората си и с десетина смел-

чади, все млади селяни, потъна в мрака по незнайни пътеки към Химитлий.

Генерал Столетов с целия си щаб не спяха. Те очакваха сведения от разузнаването на свещеника. Около Шипка и по-далече към Енина отекваше грохотът на турската артилерия, която обсипваше с гранати планинските друмища. Турците очакваха нападение.

Към два часа след полунощ, пристигна първият вестносец: селото било претърпкано с черкези и около планината имало секретни турски позиции. Поп Димитър обещавахе с Божията помощ да очисти позициите им и да освети пътя на братята руси.

Той се преоблече като ходжа, а нас като бошибозуци, — докладва разузнавачът. — Имаме си и дервиши.

Той не беше се още отделил, когато силни пламъци осветиха Балкана, зачуха се бесни викове стрелба и тропот от хора и коне.

— Вот илюмания! — засмя се Столетов. — Какъв маладец е поп Димитър!

А свещеникът беше изпълнил чудесно задачата си. Кой можеше да заподозре смелия ходжа, заобиколен от башибозуци? Ходжата проклинаше на цветист турски език гяурите и се отправи на молитва в джамията. И от към нея започна пожарът — пламнаха пълните със сено плевни, запалиха се къщи, обозните коли, възпламениха се снаряди, запукаха куршуми. Цялата околност светна. Сънливите черкези, башибозуци и аскери се разтичаха. Отнякъде долитаха куршуми, които поваляха бягащите. Започна паника. А българ-

ската конна сотня неочаквано изникна из мрака и почна да догонва бягащите турци. По планинските спусъци войници се плъзгаха, седнали и прегънали пушките си.

Генерал Столетов и офицерите от щаба му бяха забравили какво е смях. Но тази ранна утринна те гръмко се насмяха при вида на един гологлав ходжа с кръст в ръка. Беше поп Димитър, който немаше време да се преоблече. Опълченците го посрещнаха с „ура“.

Няколко часа по-късно грамадна жива стена от полкове и дружини с развети знамена под гръмливите звуци на музики, с „ура“ напредваше под огнен дъжд от снаряди и куршуми. Нищо не можеше да задържи българските опълченци. Пред тях вървеше, метнал епитрахил, високо дигнал кръста поп Димитър. В лявата си ръка държеше сабя. И догдето турските пълчища ревеха „Аллах“, поп Димитър викаше:

— С нами Бог! Напред, братя!

Но когато победата беше спечелена, поп Димитър падна пред очите на войниците. Те го понесоха. Ала беше късно: ранен на няколко места, свещеникът бе продължил да върви в боя. Той склопи очи със щастлива усмивка. Самият генерал Столетов скочи от коня, коленичи пред мъртвия свещеник и целуна челото му. Дълбоко развълнуван генералът каза:

— Българският народ ще запази свободата си, щом ражда герои като този свещеник! Бог да го прости!

К. КАМЕНОВ

ОТЗИВИ И ВЪВЕЖКИ

ДО БАЧКОВСКИЯ Манастир, Асеновград, Пловдив и Пазарджик

В изпълнение на учебния план по църковна археология и християнско изкуство и във връзка със Седмичната на музеите и паметниците на културата (8—15 май) бе организирана научна екскурзия за студентите от III курс на Духовната академия.

10 май. Преди обед присъствувахме в Патриаршеската катедрала храм-паметник „Св. Александър Невски“ на тържествената служба по случай 7-годишнината от възстановяване на Българската патриаршия и инициативата на Негово Светейшество Патриарх Кирил. На обед групата ни, водена от преподавателя по църковна археология и християнско изкуство доцент д-р Васил Пандурски и аспиранта по църковна история Славчо Кисъов, потегли. Влакът забърза по раззеленилото се Софийско поле. Не след много той навлезе в плодородна Тракия. Пред погледа ни се разкри безбрежна равнина, изпъстрена цялата с дълги ивици от ниви. На север се синееше Средна гора, а на юг се очертаваше могъщият корпус на Родопите.

Часовете на нашето пътуване вървяха неусетно. Мрак беше покрил всичко, когато пристигнахме в Бачковската света обител. Тя беше претърпена с поклонници, дошли за утрешния празник Преполовение, който в този край се празнува с голяма тържественост и е свързан с особена традиция — пренасянето на чудотворната икона на св. Богородица от Асеновград в Бачковския м-р. Но не само дворът, стаяте и коридорите бяха претърпени. Когато надникнахме в църквата, видяхме, че тя е из-

пълнена. Цялата църква човек до човек. Повечето насядали. Други прави. Трети коленичили, вгълбени в дълбока и гореща молитва към Бога. Само от време на време като вълна се понася „Христос възкресе“ или някоя друга църковна песен.

11 май — Преполовение. Беше отслужена св. Литургия от Негово Преосвещенство Траянополския епископ Симеон и Негово Преосвещенство Стобийския епископ Варлаам в съслужение на манастирски братя. Въодушевено пяха студентите. След светата служба духовенство и народ посрещнаха хилядното шествие с чудотворната икона на Божията майка. На молебна в манастирския двор се събра много народ. Всеки искаше да се допре до иконата.

След обед в изпълнение на конкретната ни задача разгледахме централната църква със стария параклис пред нея, църквата „Св. Никола“, изграфисана от Захари Зограф, и костницата със стенописи от XI век.

12 май. Благодарихме на отца игумена, Негово Високопреподобие архимандрит Константин, за оказаното ни голямо гостоприемство и напуснахме манастира. На път за Асеновград се отбихме да видим старинната църква при прочутата Асенова крепост. В Асеновград, наречен от някои „градът на 40-те църкви и параклиси“, имаме извънредно много обекти за посещение. Прекрасна е резбата от XVIII и XIX век, която видяхме в метохската църква „Св. Георги“ и в църквите „Св. Мартина“ и „Св. Никола“. Особено ни поразиха резбата в иконостаса на

църквата „Успение Богородично“ със своето изящество и богато въображение. С двойно-ажурна изработка върху твърдото орехово дърво са изваяни ценни образци на резбарското изкуство. Тази резба е дело на майстори от Дебърската школа. С каква голяма любов те са се отнесли и към третираните от тях в резбарските табла символични сюжети. Съвременниците им са виждали като видение бъдещето възкръсване на нашата родина от турското робство с помощта на руския народ.

Няма да забравим вниманието на архиерейския наместник и неговите събратя с дадения ни хубав обед в един от големите ресторанти на града.

Колко красив и очарователен беше Пловдив в този майски следобед, потънал изцяло в зеленина и свежест! Сякаш някой нощем улиците бе окъпал. Пъстър свят бе потекъл по булеварди и градини.

Направихме посещение на Негово Преосвещенство Главиницкия епископ Стефан, викарій на Пловдивската митрополия, от когото получихме благословение и прекрасни напътствени слова. Ние от своя страна му благодарихме за разквартируването и за взетите грижи по нашата прехрана през време на престоя ни в Пловдив.

13 май. И днес ни чакаше не помалко богата програма от вчера. Започнахме със църквата „Св. Димитър“, забележителна със своя мраморен иконостас и мраморен архиерейски трон, донесени на времето от Русия. Интересна е и къщата, в която е живял големият френски поет Ламартин. Будят възторг и възхищение с реалистичната си рисунка, с богатия и силен колорит иконите в църквата „Св. св. Константин и Елена“, почти всички дело на Захарий Зограф. Не пропуснахме да видим и каткомбата в двора на същата църква. Бяхме в Етнографския музей, на хълма „Иван Вазов“ (Небет тепе), в църквата „Св. Неделя“ с красив резбен иконостас и с най-хубавия архиерейски трон в резба. После посетихме църквата „Св. Петка“, също с икони от Захарий

Зограф, и още: църквите „Св. Богородица“ (катедрала-та), „Св. Никола“ и „Св. Марина“, в „Св. Богородица“ видяхме интересни икони от Станислав Доспевски и Николай Одринчанин, а в „Св. Никола“ — изящен резбен иконостас и икони от Димитър Зограф. В „Св. Марина“ се изправихме пред един от най-хубавите иконостаси в резба у нас, дело пак на Дебърската школа. Прекрасни са иконите на Исус Христос и св. Богородица от Станислав Доспевски, а иконата „Рождество Христово“ от Николай Одринчанин е нещо неповторимо. След обед заделихме доста време и за Археологическия музей.

Църквата „Св. Богородица“ в Пазарджик направо ни плени най-вече с разкошния си иконостас, пак дело на дебърчани. Такава финна изработка, такава тънко майсторство и такава богатство от символи и форми човек рядко може да види. Приветливо ни посрещна и уредникът на къщата (сега музей) на Станислав Доспевски. Този наш виден художник и революционер от Възраждането е оставил на народа ни богато творчество — отглас на идеите и борбите на епохата, в която е живял и работил. Неговото класическо реалистично изкуство от миналото е гордост и слава за българския народ и славянството. Като всички посетители на Пазарджик не можеше да не отидем и на острова сред водите на Марица. В топлата майска вечер благодарение може би на премоногото светлина той имаше приказен вид.

В полунощ бяхме отново в София. Завърнахме се с най-хубави впечатления, с най-хубави спомени и с голяма благодарност към всички онези, които помогнаха да се състои нашата научна експедиция — Св. Синод, Академическия съвет и всички, които ни посрещнаха в Бачковския манастир, Асеновград, Пловдив и Пазарджик.

МЕТОДИЙ ГРИГОРОВ
Студент-богослов

КРАТКИ СВЕДЕНИЯ ЗА ПРАВОСЛАВИЕТО В ЧЕХОСЛОВАКИЯ

Началото на християнството в Чехословакия се сочи към средата на девети век и масовото му разпространение се е започнало в 863 година от светите братя Кирил и Методий.

Редица исторически и археологически данни говорят, че и до 863 година тук са приходжали мисионери от Гърция. Под предлог за борба с езичеството, немските крале постоянно нападали Чехия и Моравия. Да се приеме християнството от Запада е значило да се потъпче националната независимост. Затуй Ростислав решил да изпрати посланици в Цариград. В отговор на неговата проба император Михаил и патриарх Фотий отпратили в Моравия светите братя Кирил и Методий. Въпреки големите препятствия от страна на немските епископи, мисията на светите братя завършила успешно. Наскоро, обаче, в Моравия възникнал политически смут и мисионерите трябвало да прибегнат към защитата на римския престол. И след смъртта на светите братя в продължение на десети и единайсти векове латинската организация укрепва все повече и повече. В това време Църквата в Чехия, Моравия и по-голямата част на Словакия се намира вече под пълната зависимост на Рим.

В единайсети век, след разделението на Църквите, се започва гонение на Православието. Православна Църква, като организация, на територията на Чехия, Моравия и по-голямата част на Словакия вече не съществувала, и само в Източна Словакия и Прикарпатска Русия не угасвало Православието и процъфтявал монашеският живот. Център на Православието е било Мукачово. Минали години. В тринайсети и четиринайсети векове се започва силна опозиция срещу латинството. В резултат на това Рим бил принуден да разреши в един манастир богослужението да се извършва на славянски език и да се съгласи за чествването на светите братя Кирил и Методий в Чехия и Моравия.

Възраждането на Православието се е започнало в деветнайсети век. В 1848 година в Прага, при стечение на много народ, сръбски свещеник извършил православна литургия. Наскоро след това в Прага бил построен православен храм, а после и в други градове започнали да се появяват такива храмове. Богослужението се извършвало на чехски език.

В 1921 година се е състоял църковен Събор, на който свещеник Матей Палик бил избран и ръкоположен за епископ с име Горазд. В 1925 година се е състояло Велико събрание на Чехословашката религиозна православна община, което избрало епископ Горазд за Предстоятел на Църквата. Той твърде много се потрудил за благо на Православието и издействувал не само признаване на Православната църква, но и нейното равнопоставяне с другите религиозни организации.

Годините на Втората световна война принесли големи притеснения и загуби за Православието в Чехословакия. В 1942 година фашистките власти подложили на мъки епископ Горазд и няколко православни свещеници и миряни. Православните храмове били закрити, църковното имущество конфискувано. Църквата била обявена за запретена, духовенството арестувано и отпратено в Германия на принудителна работа. Въпреки всичко това, вярващите се събирали тайно.

След завършването на войната Православието в Чехословакия започнало отново да се възражда. В 1946 година делегация на Чехословашката православна църква се обърнала към Московския патриарх Алексий с проба да приеме православието, живеещи в Чехословакия, под своя юрисдикция. В Чехословакия бил изпратен Ростовският епископ Елевтерий с титла Архиепископ Пражки и Чехски. Екзарх на Московската патриаршия, управляващ Пришевската епархия. В 1950 година архиепископ Елевтерий бил възведен в сан Митрополит и са били ръкоположени трима нови епископи. На 5 декември 1950 година на църковен Събор била провъзгласена автокефалията на Православната църква в Чехословакия, която и дарувала Руската православна църква. Главата на Църквата приел титла Митрополит Пражки и на цяла Чехословакия.

В 1956 година митрополит Елевтерий, поради болест, бил освободен от предстоятелството. За глава на Църквата бил избран Жатецкият епископ Иоан, който мъдро управлява Православната църква в Чехословакия и до днес.

Превел: Прот. П. Памуков

Из Сливенска епархия. **Свещенически курс по музика.** Големите грижи полага Високопреосвещения Сливенски Митрополит Никодим за музикалната култура на своя клир. Особено пени църковното хорова пеене. От 12 до 20 май т. г. Високопреосвещения митрополит уреди музикален курс по църковно хорова пеене в Бачковската св. Обител. Бяха събрани най-добрите музикални сили на Сливенска епархия.

Осем дни свещениците-курсисти прекараха в усилените хорови занимания. Дирижираше прот. Христо Петков, от Бургас, който положи максимум усилия за окончателното усвояване на наученото, придобиване на изисквана спетост на хора и изучаване на някои нови църковни композиции.

В репертоара на свещеническия колектив са застъпени най-изтъкнатите композитори в църковно-хоровата музика. Хорът пее концертите: „Тебе Бога хвалим“ от Сарти, „До коле Господи“ от Струмски, „Нине отгущаещи“ от Соколов, „Блажен муж“ Киево-Печерски напев. Боже придоша язици“ от А. Л. Ведел, „Хвалите имя Господне“ от А. Архангелски, „Сей нареченный и святой ден“

от Д. Бортиянски и др., „Херувимска песен“ от Пурпуров, Ведел и Львовский; „Милост мира“ от свещ. Виноградов, Давидов и Дектярев. „Достойно ест“ от прот. П. Турчанинов и др.

Всяка сутрин хорът пееше при св. Литургия в манастирския храм.

През време на курса всички свещеници живееха и с мисълта за съвещанието на високо равнище в Париж. На 18 май свещ. Стефан Антонов, архиерейски наместник в гр. Котел, активен деец в движението за мир, награден със специален медал „Десет години движение за мир“ — изнесе кратка политическа информация. Всички свещеници единодушно подкрепиха и одобриха декларацията на Н. С. Хрущов, направена на съвещанието, надейки се, че то непременно пак ще се състои, а мирът и дружбата между народите ще бъдат установени в света.

На 20 май всички свещеници-курсисти си разотидоха по места, доволни от постигнатото и с чувство на изпълнен дълг към св. Църква.

Съобщава Свещ. Стефан Антонов

СОЗОПОЛСКИЯТ ИКОНОПИСЕЦ ЯНАКИ ЗОГРАФОС

На най-старите паметници на християнското изкуство в старите Созополски църкви липсват имената на авторите. На по-новите, които датират от преди около един век, някои от иконописците са подписали своите творби. Преди 70 години тук е работил първият български художник-иконописец, завършил художествена академия — Иван Димитров, който е изработил иконите на централния ярус на българската църква „Св. Кирил и Методий“.

Подписани икони има и от гръцкия иконописец Янаки Зографос. За неговата биография се знае твърде малко. Известно е, че той е бил роден в Гърция и дошъл в тези места като духовник — архимандрит Иеротей. Запазена е и се съхранява в Созополското църковно настоятелство и една снимка от последните старчески години на иконописеца, с побеляла вече брада и с доста благородна и благообразна духовническа осанка. По времето когато Созопол е бил седалище на епископия, в началото на нашия век, старият зограф бил известно време, макар и в преклонна възраст, на служба в епископията в Созопол. В дълбока старост той напуснал Созопол и не се знае къде е завършил живота си.

Иконите на Янаки Зографос са работени по византийския иконописен маниер. Във всички образи преобладава неземното, духовното. Бидейки самоук, Зографос не е могъл да овладее цялостно и пълно школата на византийското иконописно творчество и затова някои от неговите творби дори имат дилетантски характер. Законите на перспективата не са спазени, маниерността в самата работа е компилация от византийското изкуство и силно влияние на италианския ренесанс. Янаки Зографос има голяма склонност към композициите. Той почти никъде не рисува само един образ. В една от оригиналните му работи — иконата на св. Богородица в старинната Созополска църква, посветена на Божията майка,

той поставя на четирите ъгли образите на четиримата евангелисти и други епизоди, които правят творбата му претрупана с образи. Самият престол на светата Дева е в чисто бароковски стил, а образите на Христовата майка и на евангелистите са във византийски стил. Образът на Богомладенеца е така нарисован, че изглежда на около 30 години. Самата св. Богородица е много приемлива като църковен образ, психологически нюансиран, художествено правдив, анатомично не съвсем точен. Общо взето тази икона, която е рисувана преди около един век представлява лутането на художника между модерната църковна живопис на Запад и силно каноничната и чисто православната иконопис на византийските майстори. В друга икона в същия храм, представляваща „Преображение Господне“, човешките фигури са миниатюрни и може би поради това по-верни от общия стил на иконописеца. Тук липсват любимите крещящи бои на Зографос, но самият пейзаж е така направен, че изглежда някак си недовършена самата творба. Само фонът на иконата е чисто Зографоски. По-голяма изякност и потвърда последователност в школата му има в иконата на тримата светители: Василий Велики, Иоан Златоуст и Григорий Богослов, намираща се в катедралната църква на някогашния созополски архиерей — „Св. Георги“. Тази икона, освен изключително одухотворените образи на светците, художникът е запазил своя стил и в декоративния елемент, предимно в облеклото им. Иконата на светите Три светители е голямо постижение и от техническо гледище.

В някои стари созополски къщи Янаки Зографос оставил интересни икони с миниатюрни фигури, където той проявява голямо майсторство.

Наследството на Янаки Зографос ще трябва да бъде грижливо проучено.

Свещеник Кирил Мавренски.

ЦЪРКОВНА И ОБЩЕСТВЕНА ЛЕТОПИС

Църковни служби на Негово Светейшество. На 3 юни т. г. Негово Светейшество Патриарх Кирил отслужи св. Литургия в пловдивската църква „Св. Константин и Елена“ по случай храмовия и празник и произнесе слово за св. Константин Велики. По време на службата отличен с нагръден кръст свещеноикономите Цветко п. Христов от църквата „Св. Неделя“ и Славчо Йорданов от църквата „Св. Кирил и Методий“ в гр. Пловдив.

На 6 юни, Св. Дух, Светейшият Патриарх отслужи св. Литургия в църквата „Св. Троица“, в квартал Вьстанически, гр. Пловдив, и произнесе слово за Духа Христов. Присъствуваха много богомолци.

Негово Светейшество Кирил, Патриарх Български, на 19 май прие в Синодалната палата пребиваващия в Бъл-

гария Никола Стоянов, българин, живущ в гр. Фортуани, САСЦ.

На 20 май Негово Светейшество Патриархът прие Благой Ставров, църковен настоятел при българския храм „Св. Георги“, гр. Торонто, Канада.

Двамата българи от Америка пожелаха да получат благословение от Негово Светейшество.

Лятна сесия на Св. Синод пълен състав. На 10 юни започнаха заседанията на Св. Синод в пълен състав от лятната му сесия. През тази сесия Св. Синод ще разгледа текущи важни въпроси по управлението на Българската православна църква.

Гости от Румъния. На 30 май в столицата пристигнаха като гости на Българската православна църква Високоблагоевеният ставрофорен иконом Александру Ионеску, викарий на Букурещката архиепископия и депутат във Великото народно събрание на Румънската народна република, Високоблагоевеният ставрофорен иконом Георге Соаре, съветник в Румънската патриаршия, и Благооевеният дякон Ион Юфу, служебно лице в Румънската патриаршия. На 31 май гостите бяха приети от Негово Светейшество Българския Патриарх Кирил. Същия ден в синодалната палата Св. Синод даде обяд на гостите, на който присъствуваха Негово Светейшество Патриарх Кирил, пребиваващите в столицата синодални архиереи Врачански Паисий, Варненски и Преславски Йосиф, Старозагорски Климент и Неврокопски Пимен, председателят на Комитета по въпросите на БПЦ и на религиозните култове Михаил Кючуков, главният секретар на Св. Синод Бранищкий епископ Максим, архимандрит Горазд, началник протокола при Българската патриаршия, Високоблагоевеният ставрофорен иконом Иоан Крися, румънски свещеник в София. Гостите посетиха Рилската и Бачковската св. обител. На 7 юни гостите отпътуваха за родината си.

Храмов празник на Румънската църква. На 5 юни — Петдесетница — бе храмовият празник на румънската църква в София „Св. Троица“. По тоя случай св. литургия в същата църква бе отслужена от Негово Пресвещенство Левкийския епископ Партений, викарий в Софийската митрополия, който произнесе и слово за празника. В съслужение бяха Високопреподобните архимандрити Горазд и Иоан, гостуващите у нас румънски клирици Високоблагоевеният ставрофорен иконом Ал. Ионеску и Георге Соаре, Високоблагоевеният ставрофорен иконом Иоан Крися, румънски свещеник в София, и други 6 столични свещенослужители. Слово произнесе и иконом Иоан Крися. От страна на храмовото управление същия ден бе даден обяд на официални лица в ресторанта при хотел „Балкан“. Тържеството премина при голяма задушност, присъща на традиционното братолюбие между румънския и българския народ.

Чествуване паметта на героите. На 2 юни в цялата страна беше тържествено чествуван денят на загиналите в борбите против турското робство, против фашизма и в Отечествена война. В навечерието на празника в София на площад „9 септември“ бе проведен тържествен митинг-заря, на който присъствуваха партийни и държавни ръководители, видни общественици и генерали, членове на дипломатическите мисии, представителни чисти на армията и огромно множество народ. Слово за безсмъртния подвиг на героите произнесе Гочо Грозев, член на ЦК на БКП.

Съобщение. Завършилите Свещеническото училище в Черепиш през 1929—30 година духовни и мирски лица се канят, по случай 30 годишнината от завършването им, на братска среща, която ще се състои в сградата на Духовната семинария в Черепиш на 26 юни, т. г., неделя преди обяд. Желателно е присъствието на всички учители и преподаватели. Свещениците съвипускници да съобщат за срещата на ония свои съвипускници, които не са станали духовни лица.

Скръбна вест. На 29 май 1960 година почина, след дългогодишно боледуване, непрежалимата ни скъпа съпруга, майка, баба и сродница — Варвара Петрова Кривенова, родена в с. Св. Георги — Ениджевардарско, жителка на гр. Станке Димитров, на възраст 68 години.

Покойната се отличаваше със силна вяра в Бога, с трудолюбие, кротост и почтеност.

Извазваме сърдечна благодарност на д-р Иванка Георгиева за големите и навременни грижи за облекчаване страданията и лекуването.

Също така изказваме сърдечна благодарност и на архиерейския наместник Иконом Славчо Томов, на енорийския свещеник прот. Ангел Шалев за утешителното слово; на прот. Тодор Александров, прот. Анаци Терзийски и свещ. Георги Крумков, които взеха участие в опелото.

Вечна да бъде паметта ѝ!

Опечалени: съпруг Петър, дъщеря Сийка и сродници

Заседания на евангелския синод в Бавария. Синодът на евангелско-лютеранската църква в Бавария е най-висшият управителен неин орган. В неговите заседания вземат участие не само епископите, но и пастори и миряни.

През м. май тази година синодът е имал заседания при твърде интересен дневен ред — разгледани били между другото въпросите за равенството пред Бога и човешките закони на евреите, за активизиране борбата против трета унищожителна война, против превъоръжаването и въоръжаването с атомни и водородни оръдия западно-германската армия, за засилване борбата за мир в западна Германия и в света въобще.

Църква в чест и памет на мъченически избитите в гр. Дахау. Както е известно, по заповед на Хитлер и неговите първи сътрудници, през време на Втората световна война, в гр. Дахау бе организиран лагер, в който бяха подложени на мъчения видни антифашисти и борци за мир. Хиляди и хиляди са били избити в лагерите и пещите в Дахау.

Сега, според съобщение на в. „Шутгартер цайтунг“ от 23 май тази година, по почин на Църквата, на една височина, в близост на лагера, се довършва малка църквичка-капела, в чест и памет на мъчениците антифашисти и борци за мир. Новата църква ще бъде осветена на 5 август тази година. Църквата е в дясно от главното шосе на лагера и се издига на 300 метра над лагера.

Преди освещаването на църквата, в Дахау ще се състои християнски евхаристичен конгрес. Досега са се записали като участници и гости на конгреса над един милион християни.

Изявления на каноника Кир. Бивш активен участник в борбата на френския народ против нацистките поробители през Втората световна война каноник на Дижонската катедрала, кмет на града Дижон и член на френския парламент — това е каноник Кир, чиято дейност често се отбелязва в печата на много страни. Когато Никита Сергеевич Хрущов посети Франция като гост на президента де Гол, Лионският архиепископ и Дижонският епископ забраниха на каноника Кир да се срещне с Хрущов. Но когато председателят на Министерския съвет на СССР отиде във Париж за участие на Съвещанието на високо равнище (на 16 май) каноник Кир се срещна с него. Печатът отбелязва, че срещата била много сърдечна. При първото посещение на Хрущов Кир е дал изявления, в които между другото е казал: „Политическото ми убеждение не пречи да бъда учтив. Казал съм и повтарям: задължението на всеки човек е да се бори против студената война. Не забравяйте, че без русите може би и сега бихме били под фашистка власт. Русите падаха при стените на Сталинград и там се биха и за нашата свобода“.

Научни изследвания на дълбочина 11,000 метра под водата. Жан Пикар, син на прочутия проф. Пикар, който с построена от него гондола, преди 30 години първи направи пътувания под водата, а след това и на височина 18 километра над земята, е конструирал един апарат, наречен от него батискаф. С този апарат имащ вид на подводница, с дебели стоманени стени, младият Пикар успял да стигне на дълбочина 11,000 метра под водата. Пътуването си Пикар направил на две места — около Марианските острови и около Пацифика. Пикар намерил морски и океански риби на дълбочина 10,000 метра. До сега се предполагаше, че поради голямото водно налягане е недопустимо на такава дълбочина да живеят риби. Цялото си пътешествие Пикар е снел на филм, дълъг няколко хиляди метра.

Редактор: ЙОРДАН П. ИЛИЕВ